

ÖRNEK UYGULAMA ile TİCARİ TEAMÜLLERE AYKIRI MAL veya HİZMET ALIMLARINDA ÖRTÜLÜ SERMAYE

CONCEALED CAPITAL IN THE PURCHASE OF GOODS OR SERVICES
CONTRARY TO COMMERCIAL PRACTICES WITH A MODEL PRACTICE

İsmail KARAKOÇ*

ÖZ

Vergi kaybının önüne geçmek amacıyla vergi güvenlik müesseseleri oluşturulmuştur. Örtülü sermaye de vergi güvenlik müesseselerinden biridir. Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan kısmının örtülü sermaye sayılacağı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda hüküm altına alınmış, detaylı açıklamalara da Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde değinilmiştir. Tebliğde ayrıca, piyasa koşulları ve ticari teamüllere aykırı vadeli mal ve hizmet alımları, örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmektedir. Örtülü sermaye sayılan vadeli alımlar nedeniyle ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Örtülü Sermaye, Vergi Güvenlik Müessesesi, Vade Farkı, Kur Farkı, KKEG.

JEL Sınıflandırması Kodları: H25, H26.

ABSTRACT

In order to prevent tax loss, Tax safety institutions have been established. Concealed capital is also one of the tax security institutions. The corporate tax law stipulates that the debts they use in the enterprise by supplying directly or indirectly from the corporations, shareholders or people related to the shareholders, and that the portion exceeding three times the total capital of the corporation per period shall be considered as a concealed capital. Detailed explanations were also mentioned in the General communiqué on corporate tax. In addition, in the communiqué, forward-looking purchases of goods and services that are contrary to market conditions and commercial practices are evaluated within the scope of concealed capital. Interest, exchange rate differences and similar expenses paid or calculated due to the term purchases considered as concealed capital shall be considered as non-deductible expenses in the determination of corporate earnings.

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, ismail.karakoc@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0002-4294-3395.

Karakoç, İ. (Haziran 2019). Örnek Uygulama ile Ticari Teamüllere Aykırı Mal veya Hizmet Alımlarında Örtülü Sermaye, *Vergi Raporu*, 237, (80-88).

Keywords: Concealed Capital, Tax Security Institution, Late Interest, Exchange Rate Difference, Non-Deductible Expenses

JEL Classification Codes: H25, H26.

GİRİŞ

Vergi kaçırmayı önlemek amacıyla kanun koyucu tarafından Türk vergi sistemimizde vergi güvenlik müesseseleri oluşturulmuştur. Mevzuatımızdaki vergi güvenlik müesseselerinden biri de örtülü sermaye düzenlemesidir. Örtülü sermaye müessesesi ile gerçekte sermaye olarak konulması gereken paraların, sanki borç ilişkisi varmış gibi gösterilerek bunlar üzerinden ödenecek faizler ile kurum matrahının aşındırılmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Kurumlar vergisi mükellefleri açısından örtülü sermaye, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 12'nci maddesinde düzenlenmiştir. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderlerin indiriminin kabul edilmeyeceği ise mezkûr Kanun'un 11'inci maddesinde hüküm altına alınmıştır.

Mevzuatımızda örtülü sermaye konusu ayrıntılı olarak açıklanmışken, ticari teamüllere aykırı mal veya hizmet alımlarında ortaya çıkabilecek örtülü sermaye hususuna ise sadece 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde (KVK Tebliği) tek bir paragraf ile değinilmiştir. Dolayısıyla bu hususun açıklanması ve somutlaştırılması önem arz etmektedir. Yazımızda örtülü sermaye müessesesine kısaca değinildikten sonra, ticari teamüllere aykırı mal veya hizmet alımlarında ortaya çıkabilecek örtülü sermaye konusu, idarenin görüşü ve yargı kararları başta olmak üzere detaylı incelenecektir. Yine konunun daha somut ve anlaşılabilir olması için ayrıca örnek uygulamaya da yer verilecektir.

1- GENEL İTİBARIYLA ÖRTÜLÜ SERMAYE KAVRAMI

Kurumlar, sermaye artırımını yerine ortaklarından borçlanma yoluna başvurabilmektedir. Bu yola başvurma sebepleri; borçlar üzerinden hesaplanan faiz ve kur farkı benzeri giderlerin kurum kazancından indirilebilmesi, ortaklar açısından ise borç vermek yerine paralarını sermaye olarak koyması halinde söz konusu paraların şirket tüzel kişiliğine intikal etmesi ve doğabilecek şirket zararlarında sermaye olarak konulan paraların yok olma veya azalma ihtimali örnek olarak gösterilebilir. Bu durumu bertaraf etmek için başta OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) tarafından hazırlanan çalışmalarda olmak üzere mevzuatımızda da vergiden kaçınma olarak kullanılan örtülü sermaye müessesesine yer verilmiştir.

Vergi güvenlik müesseseleri arasında yer alan örtülü sermaye, KVK 12'nci maddesinde düzenlenmiş olup bu müessesenin asıl amacı; birtakım muvazaalı yollarla vergi matrahının aşındırılmasının önlenmesidir.

Maddeye göre; kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Temin edilen borcun örtülü sermaye sayılması için gereken koşullar;

- Borcun doğrudan veya dolaylı olarak ortak veya ortaklarla ilişkili kişiden temin edilmesi,

¹ Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Denetim İlke ve Esasları, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yay., 2013, s.247.

- Borcun işletmede içinde yani faaliyetlerde kullanılması,
- Borcun hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun dönem başı öz sermayesinin üç (3) katını aşması gerekmektedir.

KVK'nın 12'nci maddesine göre kurumların ortaklarından veya ortakla ilişkili kişilerden temin ettiği borçlar maddede bulunan diğer şartların da varlığı halinde örtülü sermaye olarak kabul edilecektir. Ortak ve ortakla ilişkili kişiler dışındaki kaynaklardan temin edilerek işletmede kullanılan borçlar örtülü sermaye kapsamına girmeyecektir.¹

Maddenin 7'nci fıkrasında; örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları'nın uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu fıkra hükmünde belirtilen kar payı ile ana merkeze aktarılan tutarlar net olarak kabul edilip brüte tamamlanarak belirtilen oranlarda vergi kesintilerine tabi tutulacaktır.

Diğer taraftan, KVK'nın 11'inci maddesinde sayılan hususların kurum kazancının tespitinde indirimi kabul edilmeyeceği belirtilmiştir. Madenin birinci fıkrasının (b) bendinde;

“b) Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler.” hükmü yer almaktadır.

Söz konusu bu hükme göre örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderler kurum matrahının tespitinde dikkate alınmamaktadır. Bu giderlerin kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak görülmesinin nedeni; kurumların, sermaye artırımını yapmak yerine ortaklarından borçlanma yoluna giderek faiz ve kur farkı gibi giderlerin kurum kazancını azaltmasının önüne geçmektir.

Mezkûr Kanun'un 12'nci maddesindeki koşul-

lar gerçekleşmediği takdirde ise, ortaklardan veya ortaklarla ilişkili kişilerden alınan borçlar örtülü sermaye sayılmayacak ve dolayısıyla alınan borç nedeniyle ödenen faiz, kur farkı ve benzeri giderler kazancın tespitinde dikkate alınacaktır. Yani bu giderler kurum kazancından indirilebilecektir.

KVK'nın usul ve esaslarına ilişkin açıklamaların yer aldığı 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin “12. Örtülü Sermaye” başlıklı bölümünde de örtülü sermaye uygulamasına ilişkin örtülü sermayenin tanımı, şartları, sonuçları hakkında detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

2- VADELİ MAL veya HİZMET ALIMLARINDA KUR FARKLARI ile VADE FARKLARININ ÖRTÜLÜ SERMAYEYE ETKİSİ

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde, örtülü sermayeye ilişkin detaylı bilgiler verilmesine rağmen, kurumların ortaklarla veya ortaklarla ilişkili kişilerle gerçekleştirdiği ticari teamüllere aykırı vadeli alımlar nedeniyle ortaya çıkan borçların, örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınacağı hususu hakkında yeterli açıklama yer almamaktadır.

Örneğin, piyasa koşullarında oluşan normal ortalama vadesi 3 ay olan bir mal, kurumun ortağı olan başka bir kurumdaki 12 ay vadeli olarak alındığında, söz konusu bu ticari ilişkideki örtülü sermaye tutarı ve buna isabet eden vade farkı mükellefler tarafından nasıl tespit edileceği soru işaretidir.

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin “12.1.6. Örtülü sermaye tutarı” bölümünde; piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre yapılan vadeli mal ve hizmet alımları ile ilgili olarak ortaya çıkan borçlanmalarda, vade farkı tutarları ayrıca hesaplanmış olsa da bu borç tutarların örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınmayacağı belirtilmiştir. Devamında ise; *“Söz konusu süreleri aşan vadeli alımlar nedeniyle ortaya çıkan borçlar örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınacak; bu şekilde hesaplanan örtülü sermaye tutarına isabet eden vade farkları tespit edilerek*

örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz olarak kabul edilecektir.” açıklaması yer almaktadır.

İlgili hükümden anlaşılacağı üzere kurumların ortaklarla veya ortaklarla ilişkili kişilerden;

- Piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre yapılan vadeli mal ve hizmet alımları örtülü sermayede dikkate alınmayacak,
- Piyasa koşulları ve ticari teamüllere aykırı yapılan vadeli mal ve hizmet alımları örtülü sermayede dikkate alınacak,
- Piyasa koşulları ve ticari teamüllere uygun süreyi aşan durumlarda aşan süre, örtülü sermaye olarak dikkate alınacaktır.

Örneğin, piyasa koşullarında vadesi 3 ay olan bir mal, kurumun ortağı olan başka bir kurumdaki 2 yıl vadeli olarak alındığında, 3 aydan sonraki dönem için söz konusu borç tutarı örtülü sermaye hesaplamasında dikkate alınacaktır. Bu borç tutarı ticari olmaktan çıkarak örtülü borç kapsamına dahil edilecektir.

Yine örneğin demir çelik sektöründe oluşan piyasa koşullarına göre vadeli mal ve hizmet alım ve satım işlemlerinde üç ay vade süresi ile çalışıldığı ve bu sektörde faaliyet gösteren (A) kurumunun da normal şartlarda vadeli mal ve hizmet alımlarının üç ay vade ile olduğu kabul edildiğinde (A) kurumunun aynı sektörde faaliyet gösteren ortak veya ortakla ilişkili kişilerden üç ay vadeyi aşan vadeli mal ve hizmet alımları nedeniyle oluşan borçları örtülü sermaye hesabında dikkate alınacak ve bu şekilde hesaplanan örtülü sermaye tutarına isabet eden vade farkları örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz olarak kabul edilecektir.²

Piyasa koşulları ve ticari teamüllerin nasıl tespit edileceği hususunda ise kurumların ilişkili olmayan diğer satıcılarla yapmış olduğu ticari işler baz alınacaktır. Yine piyasada hakim vadelendirme süreleri de bu kavrama yön verecektir. Bu konuda mükellefler tarafından iç ve dış emsaller kullanılarak normal ticari ilişkilerindeki vade sürelerinin analiz edilmesi ayrıca önem arz

etmektedir.

Diğer taraftan; piyasa koşulları ve ticari teamüllere aykırı şekilde hesaplanan örtülü sermaye tutarına isabet eden vade farkları, örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz olarak kabul edileceği Tebliğde belirtilmiş olmakla birlikte kur farkına değinilmemiştir. Dövizli işlemleri kapsayan vadeli mal veya hizmet alımlarında oluşan kur farklarına ise KVK Tebliğinde değinilmemiştir. Kur farklarına ilişkin tanım net olarak yapılmamış olmakla birlikte Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği’nde kur farkının vade farkı gibi değerlendirileceği belirtilmiştir. KDV Tebliğinin “III. Matrah, Nispet ve İndirim” bölümünde;

“5.3.Kur Farkları

Bedelin döviz cinsinden veya dövize endekslenerek ifade edildiği işlemlerde, bedelin kısmen veya tamamen vergiyi doğuran olayın vuku bulunduğu tarihten sonra ödenmesi halinde, satıcı lehine ortaya çıkan kur farkı esas itibarıyla vade farkı mahiyetinde olduğundan” şeklinde açıklayarak kur farkı, vade farkı gibi değerlendirilecektir.

Kurumların ortak ve ortaklarla ilişkili kişilerden piyasa koşulları ve ticari teamüllere aykırı olarak ticari ilişkisi örtülü sermaye sayılması durumunda, örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderlerin ticari kazancın tespitinde dikkate alınmayacağı daha önceki bölümde belirtilmişti. Dolayısıyla, bu şekilde hesaplanan örtülü sermaye tutarına isabet eden kur farkları da KVK’nın 11/b maddesine kurum kazancının tespitinde indirimi kabul edilmeyecektir. Tespit edilen örtülü sermaye üzerinden ödenen vade farkları kanunen kabul edilmeyen gider yazılırken, diğer taraftan bu tutar net kabul edilerek kar dağıtımı sayılması sebebiyle stopaja da dahil tutulacaktır. Her ne kadar kur farkının indirimi kabul edilmeyecek olsa da, KVK’nın 12’nci maddesine göre dağıtılmış kar payı olarak da dikkate alınmayacağı hususu ayrıca unutulmamalıdır.

² Vergi Müfettişleri Derneği, Beyanname Düzenleme Rehberi-2018, İstanbul, Vergi Müfettişleri Derneği Yay., 2018, s.324.

3- İDARİ YARGI ile MALİ İDARENİN KONUYA YAKLAŞIMI

Konuya ilişkin olarak, piyasa koşulları ve ticari teamüllere aykırı ticari ilişkilerdeki borçlanmaların örtülü sermaye olarak kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin örnek yargı kararları ile son dönemde mali idarenin Özelge boyutundaki görüşleri mevcuttur. Buna göre;

- **Adana 1. Vergi Mahkemesi'nin 05.12.1996 tarih ve E:1996/724 K:1996/1065 sayılı kararı;** Örtülü sermaye koşullarını gerçekleştirmediği gerekçesiyle cezalı tarhiyatın terkinine karar vermiştir. Vergi mahkemesi her ne kadar bu yönde karar vermiş olsa da vergi mahkemesinin kararı idare tarafından temyize götürülmüş ve **Danıştay 3. Dairesi'nin 30.06.1997 tarih ve E:1997/906 K:1997/2743 sayılı kararı** ile söz konusu vergi mahkemesinin kararı idare lehine bozulmuştur. İlgili karar;

"Dava konusu olayda, davacı şirketin sermayesinin %50 payına sahip olan ... Tavukçuluk İşletmeleri A.Ş.'den vadeli ve dövize endeksli olarak satın aldığı küspenin satın alma bedelinin örtülü sermaye olarak kabul edilmesi ve ödenen kur farkının da örtülü sermaye üzerinden hesaplanan faiz olarak KVK'nun 15. maddesi gereğince gider yazılamayacağından hareketle matrah farkı hesaplanmıştır....."

1994 yılında ... Tavukçuluk İşletmeleri A.Ş.'den vadeli ve dövize endeksli olarak satın alınmış olan küspenin bedeli (yani mal mukabili yapılan borçlanma) 1994 ve 1995 yıllarında ödenmeyip büyük bir kısım 1996 yılına devredilmiştir."

Dosyanın incelenmesinden, ... Tavukçuluk İşletmeleri A.Ş.'nin 1994 yılında çeşitli haciz uygulamalarına muhatap olduğu, 1994, 1995 ve 1996 yıllarında devamlı zarar beyan ettiği, 1994 yılının ilk dört ayında elinde bulunan malları ... Yatırım A.Ş.'ne devrettiği yükümlü şirketin de bu malların bir kısmını dövize endeksli, bir kısmını da TL.karşılığı peşin olarak sattığı anlaşılmaktadır....."

Bu nedenle yükümlü kurumun vadeli olarak küspe satın alma yöntemi ile aynı aileye mensup kişilere ait ... Tavukçuluk İşletmeleri A.Ş.'ne dövize endeksli borçlanmasının örtülü sermaye olarak kabul edilmesinde yasaya aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır." şeklindedir.

- **Bolu Vergi Mahkemesi'nin 24.10.1996 tarih ve E:1996/35 K:1996/187 sayılı kararı;** davacı şirketin satın aldığı mal karşılığında borçlanmış olması, ticari hayatın doğal sonucu olması nedeniyle mal karşılığı yapılan borçlanmaların örtülü sermaye olarak kabul edilemeyeceği gerekçesiyle davacı şirket adına yapılan cezalı tarhiyatların kaldırılmasına karar vermiştir. Vergi mahkemesi her ne kadar bu yönde karar vermiş olsa da vergi mahkemesinin kararı idare tarafından temyize götürülmüş ve **Danıştay 3. Dairesi'nin 07.05.1998 tarih ve E:1997/293 K:1998/1650 sayılı kararı** ile söz konusu vergi mahkemesinin kararı idare lehine bozulmuştur. İlgili kararda;

"Olayda, davacı şirketin sermayesinin %77.2 payına sahip olan ... Radiologie firmasından döviz karşılığı satın alınan X ışını jeneratör bedelinin örtülü sermaye olarak kabul edilerek ve ödenen kur farkının da örtülü sermaye üzerinden hesaplanan faiz olarak Kurumlar Vergisi Kanununun 15. maddesinin 2. Fıkrası uyarınca gider yazılamayacağından hareketle matrah farkı hesaplanmıştır....."

Dosya içeriğinden, davacı şirketin ... Radiologie firmasına 1990 yılından, itibaren her yıl artan oranda mal karşılığı Fransız Fransı cinsinden borçlanmış döviz karşılığı borçlarını dönem sonunda değerlemeye tabi tutarak kur farklarını kurum kazancından indirim konusu yapmış olduğu anlaşılmaktadır....."

..... inceleme elemanınca işletmenin bünyesinde yapılan değerlendirme neticesinde ulaşılan sonuç, yasanın aradığı bir diğer koşulu, yani borçlanılan tutarla öz sermaye arasında ticari hayatın normal koşullarına göre mutad olmayan

oranda bariz bir fark yaratıldığını açıkça ortaya koymuştur.

Bu nedenle davacı kurumun vadeli olarak X ışını jeneratörü satın alma yöntemi ile kurumun %77,2 payına sahip ... Radiologie firmasına dövizle endeksli borçlanmasının örtülü sermaye olarak kabul edilmesinde yasaya aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır." yer almaktadır.

İdari yargının ilk derece mahkemesi olarak verdiği örnek iki kararda da vadeli alımlara ilişkin borçların her ne kadar ticari hayatın doğal sonucu olarak görülse de, temyiz aşamasında Danıştay tarafından söz konusu borçların ticari de olsa örtülü sermaye sayılabileceği belirtilmiştir.

- **Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun 28.12.2007 tarih ve E:2007/187 K:2007/661 sayılı kararı** ile de örtülü sermaye niteliğinde olduğu tespit edilen kredi için ödenen faiz ve komisyon gideri ile hesaplanan kur farkının kurum kazancından indirimi mümkün olmayıp, bu nedenle yapılan tarhiyata yönelik davanın reddi gerekirken, tarhiyatın kaldırılmasına ilişkin mahkeme kararında isabet görülmediği belirtilmiştir.

Konu ile ilgili olarak Mali İdarenin görüşlerine bakacak olursak;

- İlişkili kişilerden yapılan mal ve hizmet alımları dolayısıyla oluşan vade farklarının örtülü sermaye kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hakkında **Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 08.03.2018 tarih ve 102776 sayılı** Özelgesinde; "..... ilişkili kişiden yapıldığı belirtilen mal ve hizmet alımlarına ilişkin olan ve normal ödeme vadeleri geçen borç tutarlarının (ve bunlara ilişkin hesaplanan vade farkı ve kur farkı tutarlarının) örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınması ve bu şekilde hesaplanan örtülü sermaye tutarına isabet eden vade farklarının tespit edilerek örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12 nci maddesi çerçevesinde şirketiniz tarafından örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılması mümkün bulunmamaktadır." şeklinde görüş bildirmiştir. İdare bu görüşü ile hem normal ödeme vadelerini geçen borç tutarlarının örtülü sermaye olarak sayıldığını hem de kur farkının faiz olarak kabul edilmesi gerektiğini bir kez daha belirtmiştir.

- **Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 18.08.2011 tarih ve 130-14 sayılı** Özelgesinde; piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre belirlenen süreleri aşan vadeli alımlar nedeniyle ortaya çıkan borçların örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınacağı ve ayrıca örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılmasının kabul edilmediği belirtilmiştir.

KVK Genel Tebliği'nde belirtilen husus, hem idari yargı hem de mali idarenin özelgeleri ele alındığında, ortaklarla veya ortaklarla ilişkili kişilerle ticari ilişkide ortaya çıkan borçların belli koşullar altında örtülü sermaye olarak değerlendirildiği ayrıca teyit edilmiştir.

4- ÖRNEK UYGULAMA

Daha önce de bahsettiğimiz üzere hem KVK hem de KVK Tebliği kapsamında konuya değinilmiş olursa da mükellefler tarafından, vadeli mal veya hizmet alımlarının örtülü sermaye olarak değerlendirilmesi durumunda nasıl işlem yapılacağı tam olarak bilinmemektedir. Konuyu daha somutlaştırmak adına aşağıdaki örnek paylaşılmıştır;

- (A) Ltd. Şti., %50 ortağı olan (X) Ltd. Şti.'nden 2016 yılında değişik tarihlerde ABD Doları cinsinden vadeli ticari mal alımında bulunmuştur.

- Diğer taraftan (A) şirketi, ilişkili olmayan (Z) Ltd. Şti.'den aynı cins ticari malları 3 ay vadeli olarak almaktadır. Sektörde yapılan araştırmada da ilgili malın ortalama vadesi 3 ay olarak saptanmıştır.
- (A) şirketinin 2016 yılı dönem başı öz

sermayesi geçmiş yıl zararları sebebiyle negatif olarak tespit edilmiştir.

- (A) şirketinin 2016 yılında (X) şirketinden aldığı vadeli mallara ait 320-Satıcılar hesabının detay bilgileri aşağıdaki tablodaki gibidir;

Tarih	Hesap Açıklama	Döviz Tutarı (USD)	Döviz Kuru (USD/TL)	Alacak (TL)	Bakiye (TL)
05.01.2016	Mal Alımı	250.000,00	2,9803	745.075,00	745.075,00
15.01.2016	Mal Alımı	100.000,00	2,9890	298.900,00	1.043.975,00
19.02.2016	Mal Alımı	175.000,00	2,9711	519.942,50	1.563.917,50
15.03.2016	Mal Alımı	200.000,00	2,8904	578.080,00	2.141.997,50
19.03.2016	Mal Alımı	100.000,00	2,8380	283.800,00	2.425.797,50
25.03.2016	Mal Alımı	100.000,00	2,9821	298.210,00	2.724.007,50
TOPLAM		925.000,00	-	2.724.007,50	-

(A) Şirketinin 320-Satıcılar hesabı incelenerek, örtülü sermaye tutarını ve buna isabet eden kur farklarını bulabilmek için; ilgili borcun piyasa koşulları ile ticari teamüllere göre belirlenen vadeyi aşan kısmının tespiti gerekecektir. Yukarıdaki döküme göre 3 ayın sonunda borç, ticari

mahiyetten çıkarak örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacaktır. Buna göre mal alım tarihleri, aşağıdaki tabloda 3 ay ileriye nakledilmiştir. Ötelenen tarihlerdeki döviz kuru ile güncellenmiş hali aşağıdaki gibi olacaktır;

Tarih	Döviz Tutarı (USD)	Döviz Kuru (USD/TL)	Alacak (TL)	Bakiye (TL)
05.04.2016	250.000,00	2,9907	747.675,00	747.675,00
15.04.2016	100.000,00	3,0010	300.100,00	1.047.775,00
19.05.2016	175.000,00	3,0566	534.905,00	1.582.680,00
15.06.2016	200.000,00	3,1015	620.300,00	2.202.980,00
19.06.2016	100.000,00	3,1222	312.220,00	2.515.200,00
25.06.2016	100.000,00	3,1555	315.550,00	2.830.750,00
TOPLAM	925.000,00	-	2.830.750,00	-

(A) Şirketinin (X) şirketine olan borcu, yukarıda ötelenmiş tarihlerden itibaren (3 aydan sonra) örtülü sermayede tutarında dikkate alınacaktır. Diğer taraftan, dövizli mal alımı nedeniyle (A) şir-

ketinin dönem sonlarında kur farkı hesaplaması da gerekecektir. Buna göre ikinci çeyrek dönem olan 30.06.2016 tarihindeki toplam alıma isabet edecek hesaplanan kur farkı şu şekilde olacaktır;

Tarih	Alacak (Kur Farkı) (TL)	Toplam Bakiye (TL)	Döviz Kuru (USD/TL)
30.06.2016	131.285,00	2.962.035,00	3,2022

Tabloda görüleceği üzere, 30.06.2016 tarihinde oluşan (A) şirketi aleyhine kur farkı (Kambiyo zararı) 131.285,00 TL tutarında hesaplanmıştır.

Bu açıklamalar ışığında yukarıdaki örneği irdelediğimizde; (A) Ltd. Şti.'nin ortağından piyasa koşulları ve ticari teamüllere aykırı vadeli mal alımı sebebiyle 131.285,00 TL tutarındaki kur farkı, KVK'nın 11/1-b maddesi gereğince kurum kazancını tespitinde dikkate alınamayacağından kanunen kabul edilmeyen gider olarak matraha ilave edilecektir.

SONUÇ

Örtülü sermaye, OECD çalışmaları da başta olmak üzere Türk Vergi Sisteminde vergi güvenlik müessesesidir. Bu müessese ile kurumlara borç adı altında örtülü konulan sermaye nedeniyle kurum kazançlarının ortaklara aktarılması ve dolayısıyla devletin vergi kaybının önlenmesi amaçlanmıştır. Daha açık ifadeyle; kurum ortaklarının sermaye koymaları gerekirken bu tutarı borç olarak verip, kurumda doğacak kardan vergi ödemeksinin faiz adı altında pay almaları engellenmiştir.

Örtülü sermaye hususu detaylı olarak KVK ve KVK Tebliği'nde detaylı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte, piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre yapılan vadeli mal ve hizmet alımları ile ilgili olarak ortaya çıkan borçlanmaların örtülü sermaye sayılacağı hususu hakkında detaylı düzenleme bulunmamaktadır. Yasada bu konuya değinilmemiş olsa da KVK Tebliğinde bu husus düzenlenmiştir. Yasada yer almayan bir durumun Tebliğ düzenlemesi ile kapsama alınması hususunu bir kenara bırakıp bu konuda mükelleflerin nasıl önlemler alması gerektiği asıl önemli konudur.

Tebliğ açıklaması, Mali İdare ve İdari Yargının görüşleri çerçevesinde; kurumların ortak veya ortaklarla ilişkili kişilerden yapılan vadeli mal veya hizmet alımlarına ilişkin normal vadeleri (piyasa koşulları ve ticari teamüllere aykırı vadeleri) geçen tutarlar ile bunlara ilişkin vade

farkı ve kur farklarının örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınması gerekmekte olup, bu şekilde örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılması mümkün bulunmamaktadır.

Piyasa koşulları ve ticari teamüllerin tespitinde ise; kurumların ilişkili olmayan diğer satıcılarla yapmış olduğu ticari mal veya hizmet alımları baz alınmalı, piyasada oluşan ortalama vadeler de hesaplamalarda göz ardı edilmemelidir. Bu konuda mükellefler tarafından varsa iç emsal, yoksa dış emsaller kullanılarak normal ticari ilişkilerdeki vadelerin analiz edilmesi önem arz etmektedir. Yine alıma konu olan ortakların diğer şirketlere satışında uyguladığı vadeler de analizde kullanılmalıdır.

Mükelleflerin, ortak veya ortaklarla ilişkili kişilerden ticari kapsamındaki alımlarında vadelerin piyasa koşullarına ve ticari teamüllere uygun bir şekilde belirlenmesi gerekmekte olup, aksi halde örtülü sermaye olarak belirlenecek tutara isabet eden vade farkı, kur farkı vb giderleri KVK hükümlerine göre ticari kazancın tespitinde dikkate alınmayacaktır. İleride Mali İdare tarafından eleştiriye ve vergi tarhiyatına maruz kalmamak için mükellefler tarafından vadelere ve örtülü sermaye üzerinden ödenen giderlere dikkat etmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği
- Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 08.03.2018 tarih ve 102776 sayılı Özelgesi
- Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 18.08.2011 tarih ve 130-14 sayılı Özelgesi
- Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun 28.12.2007 tarih ve E:2007/187 K:2007/661 sayılı kararı
- Danıştay 3. Dairesi'nin 30.06.1997 tarih ve E:1997/906 K:1997/2743 sayılı kararı

- Danıştay 3. Dairesi'nin 07.05.1998 tarih ve E:1997/293 K:1998/1650 sayılı kararı
- Adana 1. Vergi Mahkemesi'nin 05.12.1996 tarih ve E:1996/724 K:1996/1065 sayılı kararı
- Bolu Vergi Mahkemesi'nin 24.10.1996 tarih ve E:1996/35 K:1996/187 sayılı kararı
- Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Denetim İlke ve Esasları, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yay., 2013.
- Vergi Müfettişleri Derneği, Beyanname Düzenleme Rehberi-2018, İstanbul, Vergi Müfettişleri Derneği Yay., 2018.
- www.gib.gov.tr/gibmevzuat